

In de tussenruimte

Een paar jaar geleden werd op de Westelijke Jordaanoever een Palestijnse jongetje gedood door een Israëliische soldaat die zijn speelgoedgeweer voor een echt aanzag. Binnen enkele uren na de dood van het kind, vroeg de arts de vader of hij de organen van het kind zou willen afstaan en namen de ouders het bijzondere besluit ze te schenken aan zes Israëliische kinderen die ze nodig hadden om te blijven leven. Uiteindelijk waren er vier bij wie de transplantaties zijn geslaagd. Het hart van Ahmed, zijn longen, zijn nieren, leven in hen voort. Het was voor sommige ouders even wennen en haast niet in woorden uit te drukken: de verwarring én de blijdschap dat hun kind nu leeft uit de dood van dit Palestijnse jongetje.

Toen ik 10 jaar was wandelde ik op een mooie dag met mijn vader door de bergen.. Ik weet niet meer hoe we op de dood kwamen. Ik geloof dat ik het was die ernaar vroeg. Als je dood gaat wat gebeurt er dan? Mijn vader moest daarover wel even denken tot zich in mijn herinnering een wervelend en interessant gesprek ontspoon. Dat we vast wel zouden vergaan in de aarde en daar helemaal mee zouden mengen, zei hij - alsof dat een gewone zaak was! Dat het vervolgens zou gaan regenen en de zon zou schijnen, zodat we als gras en bloemen weer op zouden schieten en misschien wel als gewassen waar anderen dan weer van zouden eten en zo zouden we in anderen voortleven.. ‘Want zeg nou zelf’, zei hij, ‘heb jij soms ook niet dat je iets denkt dat toch echt van iemand anders komt dan van jezelf - daar zit dan toch iemand anders in jou?’ Ik vond dat een opwindende gedachte. We liepen zo urenlang gewoon te kletsen over de dood. Dat je een soort zaadje in de grond zou kunnen zijn, hoe wonderlijk ook. En we werden niet gehinderd door enige twijfel en ook leek het niet belangrijk of dit werkelijk was of misschien wel wat gewaagd of vreemd dit zo te denken. Wij begrepen elkaar en mij leerde het – al was het maar voor dat moment - aan de dingen voorbij te kijken: te zien of althans te vermoeden dat waar niets te zien is, misschien toch iets is. De levende niet te zoeken bij de doden als een zon die opkomen kan na een donkere nacht. Er stond voor mij in dat gesprek iets op. Het was een *opstaan* tegen alle gewone dingen in.

Zou dat Pasen kunnen zijn, heb ik me afgevraagd. Vermoeden dat iets te zien is waar niets te zien lijkt? We hebben ons in de weken voor Pasen beziggehouden met onze vertwijfeling over de wereld waarin we leven. Hoe soms alles op z'n einde lijkt te lopen. Van het kabinet tot de financiële markt en een economisch denken in winst en groei; van de bronnen van de aarde tot het klimaat; van onze cultuur die zich vermengt in een wereld van ‘multi-culti’ tot onze kerken die niet alleen kleiner worden maar ook - lijkt het soms wel - er steeds archaischer en aftandser uit beginnen te zien; de Q-koorts die van zich horen laat; de ijskappen die smelten. Haïti dat nog zo lange weg te gaan heeft. Genoeg om alle moed te verliezen. Is hier nog sprake van leven of sporen we met z'n allen gewoon recht op het einde aan. ‘Einde menselijke soort!’, zoals iemand laatst zei. En hopelijk is er dan nog een kleine ark, die een handjevol over de zee draagt om ergens opnieuw te beginnen; één grote vis van Jona en ergens een strand.

Vanmorgen kijken we in een leeg graf. Een weggerolde steen en een lege ruimte. Een paar vrouwen zijn voorop gegaan. Petrus is gevolgd en zag alleen de doeken als herinnering aan de overledene opgevouwen in een hoek. Twee wachters in witte kleren verschijnen daar - hadden ze niet wat eerder kunnen komen en oppassen op de dode? - en zeggen onbegrijpelijke dingen: niet hier, uit de dood opgewekt! Zo zou het toch gaan? Wat kijk je nou? Wat zoek je hier? Zoek de levende niet bij de doden.

In de Schrift verschijnen vaker engelen als het er wat minder alledaags aan toe gaat. Ons begrijpen te boven. Zoals je soms met iemand een eindje moet oplopen om aan de dingen voorbij te leren kijken, zo lijken in de Schrift engelen soms te verschijnen.

Als witregels tussen de woorden, als handen aan de hemel, als tekenen in de nacht. Als regen die op uitgedroogde aarde valt, als geboorte die plaatsvindt in een uitzichtloze wereld, in een stal. Dan verschijnen er engelen. Twee cherubijnen, twee gevleugelde figuren stonden volgens zeggen op de deksel van de Ark des Verbonds. En men zegt: in de tussenruimte tussen die twee, daar is god. Op de Horeb waar Jezus tussen twee plotseling aanwezige gestalten van Mozes en Elia staat te stralen in zijn verheerlijking. Vreemde verhalen, altijd verbonden met iets dat aan het gewone zicht voorbij gaat. Alsof daar gezien wordt met andere dan gewone ogen. Ook in het graf bij Lucas zitten er twee. Alsof je tussen die twee gestalten moet doorkijken, er dwars doorheen de witregels zien van een diep geheim: de levende die zich niet laat zoeken bij de doden. Om vervolgens naar het concrete leven terug te keren. Want zoals de gevleugelden op de deksel van de Ark van het Verbond de wachters zijn van de weg waar 10 woorden van de Eeuwige de richtingwijzers zijn, zo ook wijzen de wachters in het lege graf van zich weg naar het leven. De wereld van mensen die roepen om andere mensen.

En even later zijn bij Lucas ook twee mensen onderweg. We zijn nog in hetzelfde hoofdstuk. We gaan het zo ook horen. Twee mensen op weg naar een dorp, waarvan vermoed wordt dat het lag in wat nu Palestijns gebied is, en waar de kerk nog altijd viert dat Jezus hier het brood zou hebben gebroken. Twee mensen die weglopen van de stad waar de hoop op gevestigd was. Waar het mis is gegaan, zoals het maar kan zijn. Ze lopen daar met een bedroefd gemoed. Zij leven met een groot verlies. Geslagen, teleurgesteld, verdrietig. Zoals het maar kan zijn.

Ik moest denken aan de film van Pasolini over het leven van Jezus die we hier in de 40dagentijd hebben gezien. De paus had een paar filmmakers de opdracht gegeven een film te maken over Jezus die eigentijds is, maar zoveel eeuwen later ook nog aanspreken kan. Een goeie paus! Het werd een schokkend verhaal. Geen zachte, liefdevolle Jezus bracht Pasolini in beeld, maar een Jezus die door het arme zuiden van Italië rondgaat met een scherpe missie, als hij de macht en de geldschieters aanklaagt, afrekent met een verworden, dode religie. Een gestolde geestelijkheid, waar geen levend woord meer is te halen; een wereld die in haar eigen codes en tegenstellingen totaal vastzit en uitzichtloos grijs is geworden. In die film breekt Jezus het brood en deelt de wijn. In woede. Dezelfde misschien wel als Lucas ook had. Nou, als het dan zo moet zijn dat ik sterf, dan sterf ik maar. Doe dit dan maar, denk zó dan maar aan mij. Alsjeblieft, dit brood is mijn leven! Alsjeblieft, deze wijn mijn bloed. Dat het leve in jullie.

Terug naar de twee die bij Lucas onderweg zijn. Ze hebben vertroebelde blikken, schrijft Lucas. Ze zijn nog in gedachten bij de dode, als iemand met ze mee op komt lopen. Zachtmoedig of minder zachtmoedig - het doet er niet toe, als op de breuklijn van de dood het leven oplaait in de tussenruimte tussen deze mensen, in de tussenruimte van de brokstukken van gebroken brood. Daar verschijnt hij aan hen, waar gedaan wordt wat hij heeft gedaan, waar wat gebroken is, wordt gedeeld als een levend sacrament, een gebaar met een geheim. Een leren zien met andere ogen, voorbij aan wat eindig lijkt en het onmogelijke openhouden. Soms zien mensen dat, soms doen ze het aan elkaar.